

Dat éne heikele onderwerp

Expliciet namen noemen van NSB'ers ligt ook anno 2018 nog heel gevoelig. FOTO'S HISTORISCH ARCHIEF WESTLAND

De bevrijding wordt uitbundig gevierd.

In deze rubriek wordt teruggeblikt op een historische periode of gebeurtenis in Westland.

Westland en de NSB, een nog altijd gevoelig onderwerp. Toch is dat 4 mei het thema tijdens de theatervoorstelling na dodenherdenking.

Schrijver/regisseur Aart van den Berg wilde 'alle NSB-namen' noemen, maar nazaten overtuigden hem om dat niet te doen.

RIEN VAN DEN ANKER

Al jaren vraagt hij zich af waarom mensen lid werden van de Nationaal Socialistische Beweging. De armen van Aart van den Berg gaan omhoog, bijna hulpeloos. „Bij al die mensen is er ook toen een moment geweest dat ze echt hebben gekozen. Of het nu voor het gezin of voor een hoger doel was, ze besloten welbewust: Vanaf nu ben ik lid. Van de NSB. En lid worden is niet niks. Dan ondersteun je het systeem.”

De regisseur/schrijver achter Theater In Feite schudt het hoofd, gaat licht geïrriteerd verder. „Een veelgehoorde NSB-reactie na de oorlog was: 'We hebben toch niemand kwaad gedaan'. Maar ondertussen gebeurde er wel allerlei ellende, niet alleen in Duitsland. In het klein klopte het, ze hebben zelf niemand aangegeven maar verderop, soms een straat verder, werd dat wel gedaan. En dat wisten ze.”

Keerpunt

Het wordt op 4 mei zijn zevende Westlandse herdenkingstoneelavond. Tot dusver waren het allemaal 'goede' onderwerpen. Een oorlogsdagboek, een kamp-overlevende, een verzetsman, een Hoeks vluchtelingenkamp. Al jaren dubde hij over dat ene, nog steeds heikele onderwerp: Westlandse NSB'ers.

Keerpunt was toen hij ervoer dat steeds vaker direct wordt gezegd dat men het ook wel begrijpt, dat er begrip is voor de beslissing om NSB-lid te worden. Verontwaardigd zegt hij dat de kerken zich al 1934 tegen die beweging uitspraken. „Iedereen, echt iedereen, kon weten wat voor foute club het was. Ik stoor me aan dat vergoelijken. Dat is een valkuil waar we niet in moeten trappen. Het gaat er niet om maar steeds te zeggen dat zij fout zijn geweest maar we moeten wel de valkuilen blootleggen. Dat het niet weer gebeurt.”

Eenmaal besloten was het niet gemakkelijk om materiaal te vinden. Er is geen boek met Westlandse NSB'ers die in de ik-vorm hun verhaal vertellen, zelfs geen verhalen uit de eerste hand. Wel heeft hij alle naoorlogse verhalen met NSB'ers gelezen. Tijdens de zoektocht naar NSB-kinderen stootte Van den Berg diverse keren zijn neus, de meesten wilden niet. Er was uiteindelijk één mevrouw die wilde praten, met naam en toenaam.

„Ik wilde in eerste instantie alle NSB'ers uit deze regio noemen, niet alleen initialen, maar gewoon voluit. Met een zekere pijn heb ik uiteindelijk besloten dat niet te doen.”

Zuchtend verontschuldigd: „Ik ben overtuigd door het argument dat er nog kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen zijn. En dat

'Foute vrouwen' ondergingen de ultieme vernedering: kaalscheren.

De lidmaatschapskaart van de NSB.

velen niet eens weten wat opa toen heeft uitgespookt. Ik dacht echt dat de tijd er rijp voor was."

Toespraak

Alle echte namen verdwenen, de verhalen zijn intact gebleven. De theatermaker koos voor een boeiende, verrassende insteek.

Centraal staat de toespraak van burgemeester Henri Adrien Jean Ipenburg, een 49-jarige waarnemer die in 1944 in 's-Gravenzande terecht kwam, vanuit Den Haag. Ondanks dat de oorlog al zijn einde naderde, beloofde hij publiekelijk een goed fascist te zijn.

Ipenburg spreekt daarbij de bewoners, in dit geval de mensen in de theaterzaal, enthousiast toe, zodat die zich plotsklaps ook onderdeel van het verhaal voelen. En die gelijk allerlei vragen door hun hoofden laten dwarrelen.

Tussendoor vertellen vijf Westlandse NSB'ers hun eigen verhaal, hun eigen reden om lid te worden. Er ideologisch bij willen horen, vluchten uit de armoede, een hekel hebben aan Joden, strijden tegen communisten of soms gewoon opportunisme.

De acteurs zijn geen echte acteurs maar atletiekmaatjes van de regisseur. „Ik wilde, omdat de NSB'ers in het verhaal ook gewone mensen zijn, die rollen ook door gewone mensen laten spelen. Gewone mannen tussen de 50 en 55 jaar. Er is er een die zelfs nog nooit op het toneel heeft gestaan."